תחקיר חזותי

אין כמו נפלאותיה של טבריה

יוצאים מן החומות

טבריה בראשית המאה ה-20

אבני מורשת

תחקיר וכתיבה

ד"ר צבי סחייק, נחום סיון

עיצוב

זאב הררי

תחילתה של עיר היא הדרך הראשית היוצאת מחומותיה.

פעם, לפני 100 שנים ויותר, שכנה לה טבריה מסוגרת בצל חומותיה. אף כי אלו היו פרוצות פה ושם, לא העז איש לגור מחוץ לחומות מפחד גנבים ושודדים. לכן, השער הראשי של העיר מוקם בכיוון העיר השכנה הקרובה ביותר, נצרת. ומכאן שדרך הכורכר היוצאת מטבריה אל נצרת נקראה בדרך הטבע "דרך נצרת".

וכך נראתה העיר מסוגרת בחומותיה

בתי הקברות של היהודים, וכן בית הקברות הנוצרי של טבריה היו מחוץ לחומות.

בית הקברות היהודי היה בדרום, בדרך המובילה לצמח אשר בעמק הירדן, בדרך לירושלים.

בית הקברות הנוצרי
בעיר בשלבי הקמתו

אך עוד לפני כן - כך נראתה דרך נצרת על רקע היציאה מחומות העיר.
לימים החלו להיבנות מחוץ לחומות בתים ראשונים.

בבתים התגוררו משפחות המתיישבים הראשונים: טריפון, גרשוני והנקין

שלושת הבתים הראשונים

תוכניות השטח נעשו על ידי אליהו קנטור והקמת בתי החווה נעשתה על ידי הקבלן טוביה קרופיק מזכרון יעקב. הבתים נבנו מאבן בזלת מקומית בשילוב אבן גיר בפינות הבניין. כל בית היה בן שתי קומות, כשקומת הקרקע שימשה לרפת ולולים, והקומה השנייה - למגורים.

כך נראים שלושת הבתים הראשונים שנבנו מחוץ לחומות, 2021

אין כמו נפלאותיה של טבריה

מאז שטבריה החלה להיבנות גם מחוץ לחומותיה, נולדו השכונות הראשונות ונבנו בתים לאורך דרך נצרת.

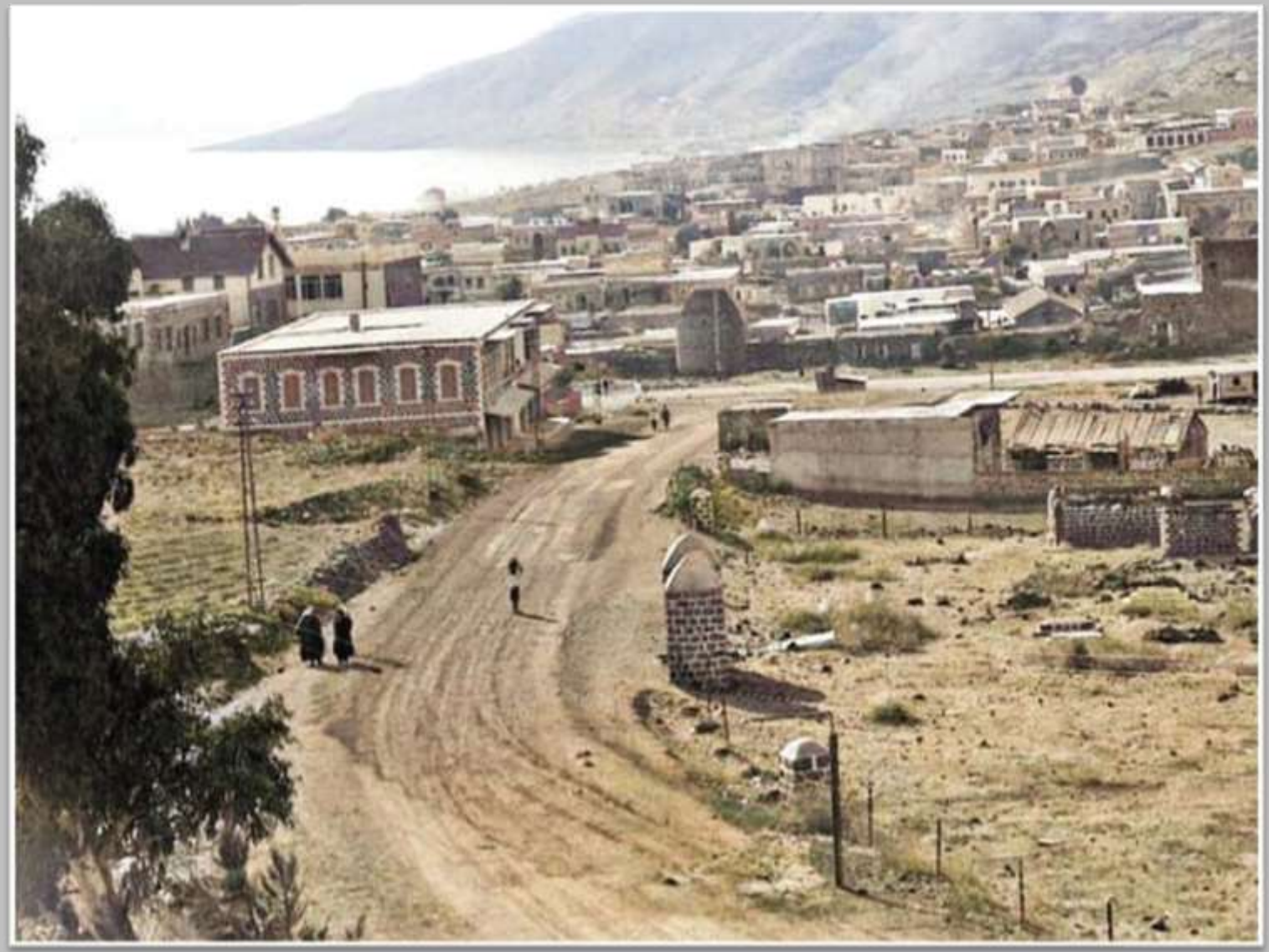

רחוב אלחדיף היוצא מטבריה לכיוון נצרת. בסופו רואים קטע מהחומה.

מצפון-מערב קמה שכונת מימונייה הסמוכה לקברו של הרמב"ם, לפי מסורת ישראל.

קבר הרמב"ם
בשכונת מימונייה

משפחת פרג' הצליחה להקים תחנת דלק במקום הכי אסטרטגי של העיר, ממש בקרבת החומות והיציאה מן העיר בדרך נצרת. כל מי שיצא מן העיר, או בא מן הגליל והמשיך לנצרת או חיפה, היה צריך לעבור ליד התחנה - וכך גם היום.

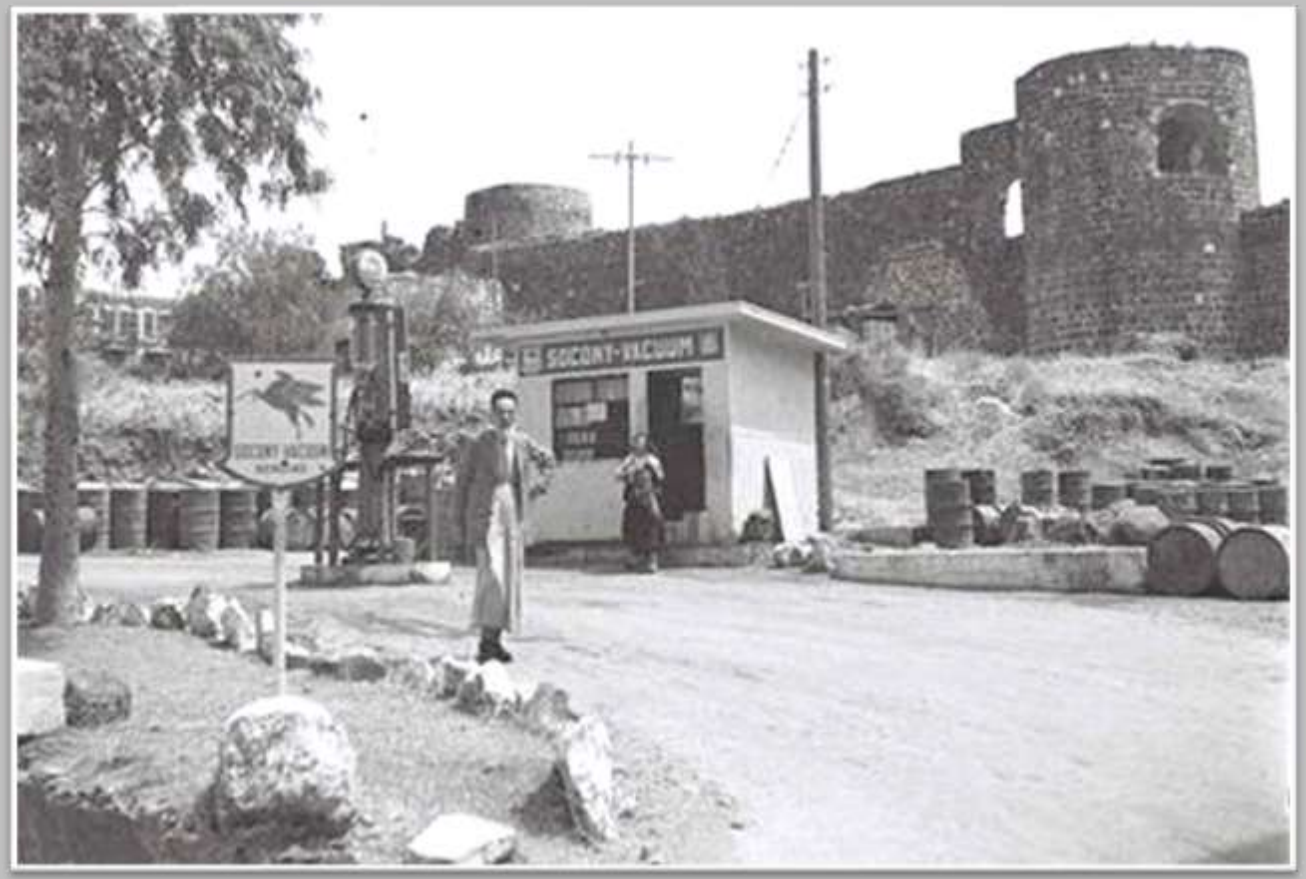

תחנת הדלק של פרג',
הוקמה ב-1919

מספר אורי פרג' בן ה-90: "הסבא שלי הגיע מארביל שבעיראק. עשיר היה, ולכן כאשר חיפשו נציגי חברת הנפט העולמית "של" SHELL ב-1919, מי מסוגל להיות בעל תחנה לאספקת נפט (אז עוד לא היו מכוניות), פנו לסבא פרג'. הנפט הגיע לארץ דרך נמל עכו ומשם ברכבת העמק לצמח - לשם הלך סבא פרג' ברגל".

לימים, הגיעו המכוניות והבנזין ולשם כך רכשה משפחת פרג' חביות בנזין. כאשר נסללה "דרך נצרת", רכשה המשפחה את החלקה לאורך החומה מן המצודה העותמאנית דרומה. על מסמך הרכישה חתם ראש העירייה היהודי הראשון של טבריה, **זאכי אלחדיף**.

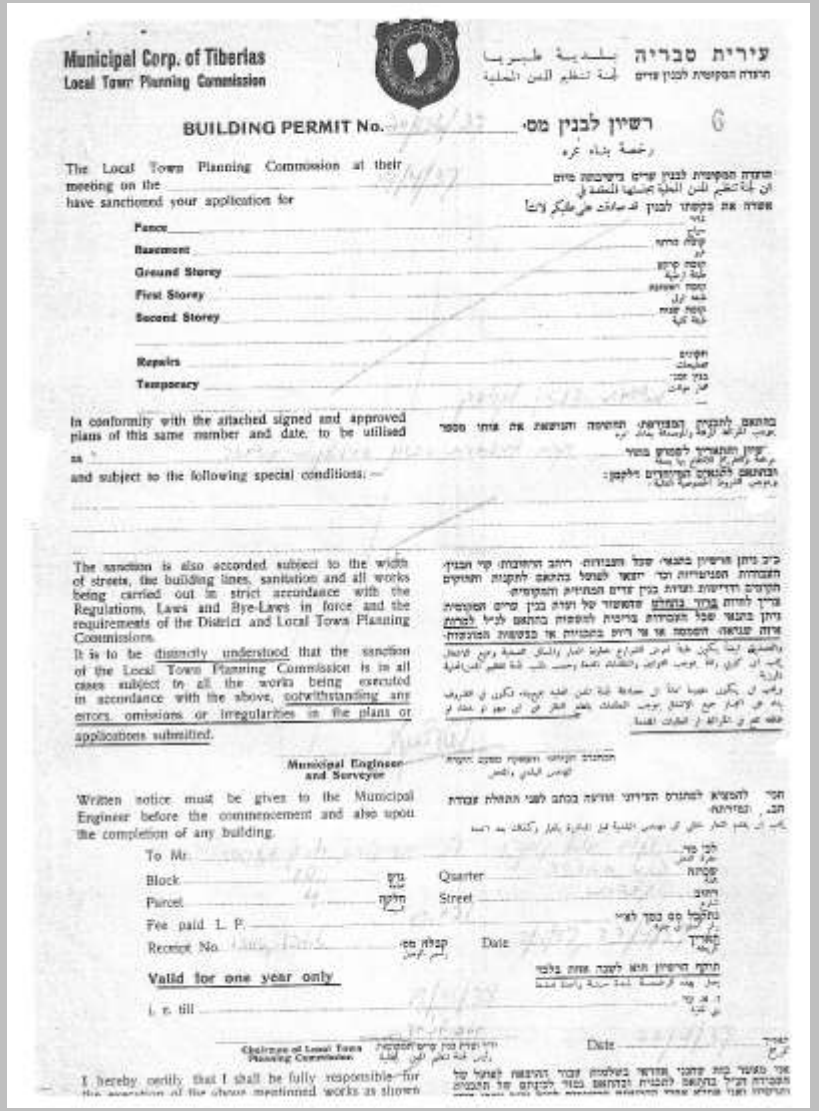

Municipal Corp. of Tiberias
Local Town Planning Commission

עירית טבריה

BUILDING PERMIT No. _____ רשיון לבנין מס׳ 6

The Local Town Planning Commission at their meeting on the _____ have sanctioned your application for

Fence _____
Basement _____
Ground Storey _____
First Storey _____
Second Storey _____

Repairs _____
Temporary _____

In conformity with the attached signed and approved plans of this same number and date, to be utilised as _____ and subject to the following special conditions: —

The sanction is also accorded subject to the width of streets, the building lines, sanitation and all works being carried out in strict accordance with the Regulations, Laws and Bye-Laws in force and the requirements of the District and Local Town Planning Commissions.
It is to be distinctly understood that the sanction of the Local Town Planning Commission is in all cases subject to all the works being executed in accordance with the above, notwithstanding any errors, omissions or irregularities in the plans or applications submitted.

Municipal Engineer and Surveyor

Written notice must be given to the Municipal Engineer before the commencement and also upon the completion of any building.

To Mr. _____
Block _____ Quarter _____
Parcel _____ Street _____
Fee paid L. P. _____
Receipt No. _____ Date _____

Valid for one year only
i. e. till _____

Chairman of Local Town Planning Commission _____ Date _____

I hereby certify that I shall be fully responsible for the execution of the above mentioned works as shown

המסמך עם סימון חתימתו של זאכי אלחדיף

אורי פרג' ממשיך ומספר:

"עוד כשהייתי ילד הייתי ממלא דלק למשאיות שהגיעו לטבריה, ואני זוכר בברור את המשאיות שהיו מגיעות מראש פינה, צפת, כפר תבור, יסוד המעלה.

בעיקר אני זוכר את משאיות הענק מסוריה, כן מסוריה, שהיו עוברות מכאן למלא דלק בדרכן לחיפה, רמאללה, ירושלים ויפו, כשהן עמוסות ירקות ופירות.

הייתי מדבר עם הנהגים בערבית. היה זה אחרי מלחמת העולם השנייה. אז היו המשאיות ענקיות, מסוג פרגו ודודג',"
מתפעל אורי משל היה ילד בעת הסיפור.

ממש בתקופת מאורעות 1936-39, שלא פסחו על טבריה, נרצח ראש העירייה היהודי הראשון של טבריה, יצחק זאכי אלחדיף, שהיה גם ראש העירייה היהודי הראשון בארץ ישראל ועל שמו נקראת דרך נצרת, שהפכה לרחוב אלחדיף עד היום הזה.

אורי פרג' מספר: "אחרי מלחמת העולם השנייה, כאמור, החלו משאיות ענק לעבור בתחנה. ב-1956 החל לחץ ערבי על יצואניות הנפט והבנזין. התחנה שלנו, שהייתה ע"ש סוקולניק, עברה לחברת "מוביל" של משפחת זוננבורג. לימים, קיבלנו את שם חברת "סונול" שהוא שם התחנה עד היום.
המכוניות הראשונות בטבריה נרכשו על ידי ד"ר יוסימוב, שלמה ביבי, בצלאל מראד, ואחרים. וכן, שייח נאעף. ברור שגם לשייח טאברי, שהיה שליט טבריה וכל חנויות רח' הגליל דאז שייכות לו ולצאצאיו.

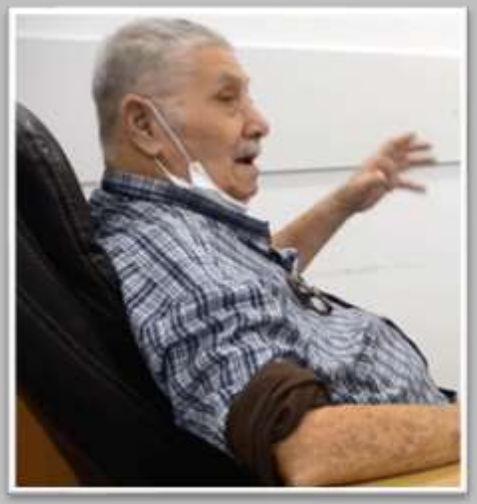

גם עשירים מארה"ב ומאירופה, שהגיעו הנה למלון גרוסמן (שהפך לימים לאכסניית מיוחס) היו ממלאים דלק בתחנה. כיוון שהיו עשירים, הם קנו דלק גם מחלטוריסטים שנהגו לקנות מאיתנו פחי דלק ולמכור אותם לעשירים בעלי המכוניות, ממש ליד המלון.

בחוכמה רבה עשתה משפחת פרג' ברכשה את השטח לתחנת הדלק, שכן מצד מערב אי אפשר היה, ולא ניתן גם היום לבנות, משום שהשטח הוא בין בית הקברות הנוצרי של העיר מן הימים בהם גרו היהודים והערבים (נוצרים ומוסלמים) בשלום, ובין החומה האדירה ממזרח.

עם פתיחת תחנת הדלק על ידי משפחת פרג', החלו גם עבודות השיקום של בית הקברות הנוצרי.

קבר מסורג בבית הקברות הנוצרי

משמאל: קברים בבית הקברות הנוצרי

נבנה שער גדול ממש על דרך נצרת וההלו עבודות בניית גדר האבנים ושיקום הקברים.

שער הכניסה לבית הקברות הנוצרי מול תחנת הדלק של פרג'

**היום נמצאת תחנת הדלק של משפחת פרג' (פרג)
באותו מקום, אך המראה שונה לחלוטין.**

תחנת הדלק כפי שנראית היום, מתחת למצודה

תחקיר חזותי | אין כמו נפלאותיה של טבריה

תצלומים:

- "האוריינטליסטים מציירים את ארץ הקודש
- מסמך רכישה: מונגש באדיבות אורי פרג'
- צילומי רחפן: זאב שטיין
- צילומי הווה: צביקה סחייק, נחום סיון

אנו מכבדים את זכויותיהם של בעלי זכויות יוצרים ומשקיעים מאמצים באיתור בעלי זכויות יוצרים לצורך שימוש בחומרים המופיעים באתר.
השימוש נעשה על פי סעיף 27א לחוק זכויות יוצרים תשס"ח-2007, ואם לדעתכם נפגעה זכותכם כבעלים של זכויות יוצרים בחומר המופיע באתר זה, הנכם רשאים לפנות באמצעות דואר אלקטרוני לכתובת: info@hamoreshet.org.il
בבקשה לחדול מעשיית השימוש ביצירה, וציינו שם מלא ומספר טלפון, וצרפו צילום מסך וקישור לדף הרלוונטי באתר.

הפקה: מתנדבי קבוצת אבני מורשת – תקשורת לנכסי מורשת מוחשית, 2021
תחקיר וכתיבה: ד"ר צבי סחייק, נחום סיון
עיצוב: זאב הררי

אבני מורשת